

FRITHJOF II
**FRITHJOFS
VENNER**

**Høstens medlemsnummer
nr. 2/2007**

**MEDLEMSBLAD
FOR FRITHJOF'S
VENNER**

Redaksjonen:
Fredrik Lange-
Nielsen
Vigdis Mette Amlie
Brit Lehne

Bladets adresse
Frithjofs Venner
Postboks 134
Sentrum 3251
Larvik

Bankgiro.
2510 14 79032

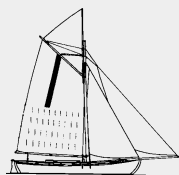
Venneforeningen:
Leder
Linda Augland,
Sletteveien 3b,
3292 Larvik

Web- adresse
www.frithjof.no

**Sats/layout,
trykking**
Print Konsult,
Boks 80
3162 Andebu

*Takk til alle
bidragsyttere. Ideer
til stoff og bilder er
velkommen*

Forsidebilde:
*Bildet av Jærbu
2 er tatt i mai
1983 under
Flensburg Rum-
regattaen.
Til rors Uwe
Griem. Fotograf:
Renatus Beck.*

Jubileumsboka
**«Losskøyta Frithjof -100 år
med Losing og Lystseilas»**

**Vil du glede en båtentusiast, henvend
deg til:**

Krohn Johansen Forlag
Treschowsgt. 3A
3256 Larvik - Tlf. 33 18 11 04

Pris: kr. 100,-
Ekspedisjonsgebyr: kr 29,-
Porto: kr 25,-

Innhold

Lederens hjørne	4
Hjemkomsten - Colin Archerskøyta Nana i Skottebrygga	7
Seilskutepris til Frithjof II	9
Frithjof II utforsker veteranbåtmiljøet i Moss	10
Seier og havari - drama i Nordisk Seilas	13
Dugnad er vårens høydepunkt for Ingun	18
Oppsummeringen av seilsesongen	22
Medlemstur til Kjerringvik	24
Stiftelsen Tollerodden - Lokalhistorisk lokomotiv	26
Da Norge fikk sin første dekkbåt	32
Organisasjonsmodell	39

Byggmester

Dag Martin Trulsen AS

C A Larsens v 4B, Larvik
tlf 33 12 58 24 - 907 57 780

Lederens hjørne

Kjære alle venner av Frithjof

Så sitter vi her igjen og lurer på hva som egentlig traff oss, hvor ble den av, sommeren 2007? Det har i alle fall skjedd en hel del rundt Frithjof i sommer. Vi har deltatt på Færdern, Nordisk seilas og diverse andre fjordturer. Hun har fått Seilskuteprisen på 50.000 kroner fra Christiania Seilskuteklubb. I den forbindelse hadde noen av oss et hyggelig møte med en flokk voksne karer med en genuin interesse for gamle båter.

Vi har fått god omtale og mye gratis reklame i ØP i form av en flott reportasje som jeg har fått mange bra tilbakemeldinger på.

Chartersesongen har vært noe laber, men vi holder mål i forhold til hva det er budsjettet med.

Været har noe av skylden, men økende konkurranse om de betalende charterturistene spiller også inn. Kanskje må vi legge oss på en mer aggressiv linje i forhold til markedsføring for å komme i mål neste år også.

I skrivende stund ligger båten i Risør på trebåtbyggeriet der. Dekket som ble natet om i fjor, skal gåes over på nytt fordi det fortsatt er en del lekkasjer. Dessverre fikk vi også en ganske stor skade på forstevnen. Denne ble bare midlertidig reparert og må nå tas. Dessuten skal båtbyggerne se på en fuktskade som i mange år har vært i hyttetaket.

Det er alltid mye å ta tak i når dama er over 111 år. Det holder ikke alltid med kosmetiske, overfladiske behandlinger. Noen ganger må man gå i dybden om vi liker det eller ikke!

Styret har flere viktige oppgaver i året som kommer. Det ene er dugnad og den massive innsatsen som trengs på våren. De som stiller opp regelmessig har blitt færre og færre for hvert år, og i våres ble dette litt av et problem. Vi hadde rett og slett ikke nok folk til jobben. Resultatet er at de som møter opp blir utslitt. Ingun har etter mange års FANTASTISK innsats overlatt dugnadsroret til andre. Styret har bestemt at det må være to dugnadsansvarlige, jobben er rett og slett for stor for en person. Noen som føler seg kallet. Det er bare å si ifra!!!

Driftssjef Øyvin har signalisert at det hadde vært fint med litt avlastning i blant. Han føler nok at han blir sittende med mye av ansvaret alene, noe som

ikke er bra. Dette er en mann vi ikke vil miste. Han har gjennom mange år gjort et fantastisk stykke arbeide og vi må ALLE gjøre vårt for at han ønsker å fortsette med det i fremtiden.

For sesongen som kommer vil vi lage lister for dugnadsarbeidet. Dette har fungert bra før, men det er en del jobb. Så når det ringer noen til DEG er det bare å stille opp. Alle har mulighet til å gjøre en innsats for den unike båten vår, gammel og ung, syk og svak, brun og gul, alle er velkommen. Vi finner en oppgave som passer alle!!

Vi har og en omfattende handlingsplan laget av styret. Denne inneholder en detaljert plan over ting som bør og må gjøres av arbeide på båten. Det er også her lagt vekt på å oppgradere Frithjof til en bedre komfortmessig standard med tanke på turbruk. Det er mye vi kan gjøre uten å komme i konflikt med riksantikvaren.

Men det er vanskelig å sette i gang nye prosjekter når det går så tregt med det vanlige vedlikeholdet. Styret vil allikevel før jul gå nøye igjennom denne for å sette realistiske mål for neste sesong.

En annen meget viktig oppgave som styret har jobbet med en stund er rekruttering. Medlemsmassen er relativt stabil men vi mangler tilsig av de som virkelig er oppslukt av gammel båt. Vi er på trappene til å få i gang et samarbeid med Fredriksvern Kystlag og vil mest sannsynlig ha et felles medlemsmøte med dem på nyåret.

Jeg vet at de som har vært aktive i mange år nå helst gjerne hadde sett at stod nye klare til å ta helt over eller for å få flere til å ta over roret. Slik er det

Forts. neste side

Styret på plass i møterommet i Archerhuset. F. v. Grethe Teigen, Turid Nyhus, Anne Thorenfelt, Linda Nilsen Augland og Fredrik Lange-Nielsen. Frode Walderhaug og Bjørn Molvik hadde forfall.

dessverre ikke for Frithjof i dag. Vi mangler den nye generasjonen entusiaster som står for å ta over.

Styret har i denne forbindelse flere prosjekter gående. Det er opprettet et samarbeid med sjøspeiderne i Oslo, de som nesten mistet Mohawk noen år tilbake. De er kjempegode på rekruttering av barn og unge, men har ikke nok båter til alle sine nye medlemmer og de mangler en båt. Vi håper dette kan være med på å skape mer aktivitet rundt Frithjof. Dessuten håper vi de kan bidra med dugnadsfolk mot lån av båt.

Bjørn Molvig har ved flere anledninger vært i kontakt med kulturskolen i Larvik Kommune. Kanskje kan de bruke Frithjof til sine aktiviteter utover Kulturskrinet.

Det vil og bli tatt kontakt med Kystens Ungdomslag som etterlyser lån av båter med gaffelrigg til ungdomsturer langs kysten.

På kort sikt er det vanskelig å si om dette skaper flust med medlemmer. Her må det tenkes langsiktig. Barn i skolealder er kanskje for små til å bidra, men disse har da foreldre. Ungdom drar av sted på skole men kommer tilbake senere. Dette handler like mye om å skape liv og røre og positive aktiviteter rundt båten.

Det er om å gjøre være synlig på vannet eller ved å ha full båt ved brygga. Ikke la henne ligge alene å slite forføyninger.

Til slutt vil jeg takke alle som har vært med og gjort en jobb for båten i året som har gått!! Håper vi sees på dugnad i januar, følg med på mail eller på våre nettsider frithjof.no

mvh,
Linda N Augland

VESTFOLD BRANNTENNIKK AS

AUTORISERT SERVICE- OG BRANNVERNFORHANDLER

SAFE SIGN
Selvlysende produkter

Hjemkomsten - Colin Archerskøyta Nana i Skottebrygga

En dag langt tilbake i en svunnen tid gled et smykke av en båt ut av beddingen ved Archerverven. Året var 1898. De som opplevde det finnes ikke lenger, men båten er vendt tilbake fra fortiden med Colin Archers ånd ombord. Den gangen sto han festkledd sammen med en like fornemt antrukket grosserer fra Christiania og bivånet begivenheten - må vi tro. Hammeslagene fra verven var stilnet. Klappsalvene fra tilskuerne bar utover vannet. Grosserer Wilhelm Wolfs etterlengtede "Nana" var endelig hans.

Nå ligger hun i Skottebrygga og er vår, severt for oss av Larvik sjøfartsmuseum med James Ronald Archer og Bjørn Terje Løwer i spissen. På plass der hun kom fra - en første bit av det gamle bryggemiljøet som tenkes gjenskapt med Frithjof og andre veteranfartøyer fortøyd side om side.

Mens Frithjof var barske hvasserlosers røffe arbeidsplass i isete vinteretter under blinkene fra Færder fyr, utånder "Nana" en sommerblå bris fra fortidens mest velstående borgerskap. Nana er en av byens nyeste kulturopplevelser. For venner av Frithjof og Tollerodden er hun et av de mest spennende også. Hva er mer naturlig enn å invitere byens befolkning ombord under den store kulturdugnaden 10. november 07?

Det spørsmålet kan selvfølgelig ikke James Ronald besvare der han stolt tar imot medlemsbladets utsendte medarbeider. Men det er mye annet han har greie på.

Idag er "Nana" en av de best bevarte seilskøytene fra sjøfarts og seilskøytebyen Larvik. Hun måler 43 fot, og er 13 fot (ca 4,20 m) bred, veier 17 tonn hvorav 6 tonn ballastog fører 82 kv.meter seil. Båten er relativt sein i Colin Archers produksjon og er derfor langt på vei en fullkommengjøring av han egen spissgattertype. Takket være en imponerende innsats fra det tyske paret Aud og Uwe Griem gjennom 30 år, fremstår båten i like høy teknisk og kulturhistorisk stand som hun var da hun var ny, kan James Ronald fortelle. Uten deres innsats ville denne levende biten fra våre besteforeldres ungdom være borte for bestandig. Vakre linjer bæres frem av utsøkte materialer. Det skinner matt i lakk og messeng både ute og inne. Doradeventiler og doble skylights utfyller lystyachtinntrykket. På dekket ved siden av sittebrønnen finner vi skjøtevinser til glede for bleike skrivebordshender.

*Forts.
neste side*

“Nana” har en fin sittebrønn med plass til seks personer foran styrebrønnen og i akterkant av salongen. Herfra åpner en liten dobbeldør med skyveluke over ned til salongen. Salongen er tradisjonell med bord i midten og ca 2 meter lange sofabenker på hver side. Over bordet og på begge sider av døra mot forskipet henger parafinlamper.

Innenfor salongen finner vi en gang med køyer ute i borde på hver side og et relativt stort stort bad rett fram. Her finnes også en god liten vedovn. Går vi videre fremover i en gang ved siden av badet blir det slutt på ståhøyden. Da kommer vi inn i forpiggen som er innredet til bysse, med kokeapparatet lengst fremme. På babord side finner vi den femte køya (inklusive sofabenkene) som strekker seg inn i byssa. I byssa er det ståhøyde for kvinner. “Nana” er langt mindre romslig under dekk en Frithjof, men mer bekvem forøvrig.

Bjørn Terje Løwer viser besøkende rundt mens jeg snakker litt med James Ronald. Bjørn Terje har vært med og hentet den flotte båten i Lubeck i Tyskland hos det norsk-tyske ekteparet Aud og Uwe Griem. De reddet båten fra forfallet i 1974 og fikk den fraktet med Fred Olsen fra Portugal for oppussing. Målet var å redde den for kommende generasjoner. Og takket være deres innsats og norske sponsorer kunne Larvik Sjøfartsmuseum overta båten i høst. Før båten ble overtatt er den besiktiget av båtbygger Ivar Hesselberg som har skrevet en tilstandsrapport. ▷

Seilskutepris til Frithjof II

Bjørn Terje Løwer, leder i Stiftelsen losskøyta Frithjof II, kunne i høst motta seilskuteprisen for 2007 fra leder i Christiania Seilskuteklubb, Sven H. Røstgård.

En kjærkommen pengegave på 50.000 kroner ble overrakt ombord i losskøyta. Prisen deles ut hvert 2. år til foreninger som jobber for seilskuter som arbeider for barn og unge. Tidligere har prisen gått til "Boy Leslie" i Arendal. I år vant Frithjof II blant fem søkere fra hele Norge.

«Dette er en anerkjennelse av det store arbeidet stiftelsen har gjort for losskøyta. I samarbeid med "Frithjofs venner" brukes skøyta i arbeid for barn og unge», takker Løwer. Prisen vil blant annet gå til å få byttet ut all rusten spiker langs skutesidene når skroget pusses opp.

Sjøfartsmuseet har foreløpig ikke utformet planer for drift og finansiering av videre restaurering og vedlikehold. Men tanken er å sette kursen mot historiske arrangementer og veteranbåtsamlinger. Mannskaper og skipperer tenkes rekruttert og lært opp blant folk med sans for en slik fritidsbeskjeftigelse. De kommer nok til å dukke opp. Bjørn Terje Løwer har påtatt seg å ta seg av båten inntil fastere planer foreligger.

- Distriktets egen bank -

Tlf. 33 11 28 00 - www.larvikbanken.no
Frithjofs stiftelse og venner bruker Larvikbanken

LARVIKBANKEN

Brunlanes Sparebank

Frithjof II utforsker veteranbåtmiljøet i Moss

Vi stakk ut fra Stavern fredag 10.08 omkring kl 13.30. Oppslutningen var som vanlig beskjeden. Anne Thorenfeldt hadde fått med seg kollega Morten Holtan og bror til en annen kollega som het Jon Erik Røhmen. Målet var Moss på nordsiden av kanalen så vi hadde ingen tid å miste. Skulle vi rekke rundt Jeløya før kvelden, var det bare å la seilene ligge og vri om tenningsnøkkelen.

Sol var det dårlig med, men det er trivelig med båttur i alle fall. En får god tid til å slappe av med en kopp kaffe over mot Tjøme og se seg om i de fine omgivelser opp gjennom sundene utenfor Hvasser og Nøtterøy.

Vel ute av Bolærne etter 3-4 timers kjøring, ser vi Jeløya sveve over vannspeilet i nord. Så dukker Bastøy frem bak Slagentangen, og vi ser Moss på den andre siden av fjorden. Noen timer seinere skummer vi sørøver langs innsiden av Jeløya. Fine hytteiendommer titter ned på oss og viker plassen for helårsboliger ettersom vi nærmer oss Moss. På motsatt side passerer vi noen fabrikker og en båthavn før vi passerer utenfor Jeløy Kystlags base på Jeløya like utenfor havnebassenget. Her ligger flere store

Total

Total er et kundeprogram som gir deg de mest vanlige kort-, konto- og betalingstjenester for en fast, månedlig sum.

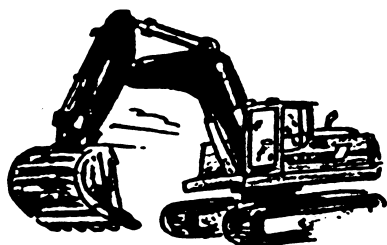
For mer informasjon kom innom et av våre bankkontorer, ring oss på 04800 eller se www.dnbnor.no

DnB NOR

fiskeskøyteprosjekter og venter på restaurering. Vi går videre inn til kaia ved kanalen. Det er dårlig med mottakelseskommite, men i det vi prøver å legge til inne i kanalen, kommer en kar og forteller oss at vi skal ikke ligge der. Vi må legge oss der borte hvor det står en rekke innvanderfolk og fisker. De trekker motvillig inn snørene og snart klapper vi til en tre meter høy skipskai av stål og betong "polstret" med hjulasterfendere. Småbølger som har tatt fart hele oppe fra Son klasker i ett mot skutesida. Mørket siger på og det er regn i Lufta. Velkommen til Moss!

Neste morgen får vi hilse på kystlagets leder og drivkraft Lars Jensen. Han og kona bor i en flott 60 fots motorbåt av stål like bortenfor som har vært bygget som dykkerfartøy. Da ungene ble store og forlot redet, skjønte de ikke lenger vitsen med å reise hjem igjen til Valdres da sommeresesongen var over. De likte seg bedre i båten uansett årstid. Nå er det 13 år siden de slo seg til i båten sin for godt.

Lars gliser og synes visst det er moro å være litt sprøere en folk flest. Det dukker opp noen få båter langs brygga og noen fine mindre båter ligger inne i kanalen. Etterhvert kommer litt publikum og kikker på oss og et par stykker våger seg ombord. Blant annet fikk vi besøk av en skips-elektriker og motormann fra Horten. Han ble veldig fascinert av Frithjof og ville gjerne hjelpe oss med ting hvis det bød seg en anledning. Hyggelig var det at vi fikk tildelt kystlagets veteranbåtpris eller noe slikt for 2007 - ble fotografert og skulle få omtale i lokalavisa. Vi fikk lite kontakt

Gjelder det:

- **Gravearbeider**
- **Sprengning**
- **Planering**
- **Masseflytting**

Ring 33 12 52 77

INGENIØR OG ENTREPRENØRFORR.

H.&K. SANDNES AS

HEGDAL, 3261 LARVIK

med de andre deltakerne, men en fin tur på byen. Moss viste seg å være en riktig trivlig by med festlig gateteater fra den lokale teaterforeningen.

På kvelden var det grillfest ute på kystlagets område. Vi og en familie fra en annen seilskøyte fra Vestfold var visst de eneste gjestene som ikke hørte hjemme i selskapet som etterhvert viste seg å bli temmelig rølpete etter som alkoholen fløt og natta kom sigende på. Flere av deltakerne bodde i båtene sine som lå permanent fortøyd på kystlagets område med biler parkert rett på innsiden.

Ellers kan nevnes at Kystlaget hadde skaffet seg et flott klubbhus/verksted ved hjelp av mye forhandlinger med kommunen og enda mer dugnadsarbeid forstod jeg på Lars Jensen.

Piknik på dekk. Fra venstre Anne Thorenfelt, Jon Erik Røhmer, Morten Holtan og Brit Lehne.

Seier og havari

Siri Halle forteller

To dager før start skuddet for etappen Tønsberg-Skagen i Danmark i Nordisk Seilas for seilskuter, fikk jeg vite at jeg kunne være med som mannskap på Frithjof II. Med 5 menn og meg. I seg selv et forlokkende utgangspunkt for meg:-)

Det var vennen min og støttespilleren Nicolay Lange-Nielsen som jeg kjente fra før på skuta. Hans bror Fredrik var kaptein ombord og ellers var mannskapet: Peder Krag, Øyvind Bast og Eskil Bast.

Langt inne var jeg ydmyk. Det var min første regatta ever, og det på en seilskute bygd på 1800 tallet! Men mest av alt syntes jeg det bare var drit-kult å få være med fem kjekke menn på tur og action over Skagerak! Det var meldt regn og vind og jeg hadde ville fantasier om turen. Sjøsprøyt og store bølger. Da jeg ankommer, er det sol og når kanonskuddet går, er det ikke bare sol, men vindstille.

*Forts.
neste side*

*Eskil holder øye
med konkurentene.*

Opp med seilene. Alle seilene. Her var seil jeg ikke engang kjente. Toppseil til så langt opp at jeg nesten ikke kunne se helt dit, og seil foran oghelt ytterst. Klyver'n. Den hadde et tau vi skulle dra i hele tiden hadde jeg følelsen av før jeg egentlig skjønnte helt greia. Jeg er vant med en liten skjekte med storseil og fokk. punktum.

Kapteinen ombord, Fredrik Lange-Nielsen, det norske flagg, konkurrenter, og stille sjø. Det er veldig vakkert. Men så er vi litt frustrert. Vi kommer ingen vei. Det var så lite å gjøre, vi bare drev, så jeg sovna på vakt. Ikke så bra.

Nå er det Nicolay og min sin vakt. Klokken 20 til midnatt. Det begynner såvidt å blåse.. Deilig å kjenne at vinden fyller seilene, selv om det er bare litt vind. Peder kan hvile for han har vakt senere, men vi blir sittende alle tre og småprate om alt og intet. Det er skumring, vi seiler fra det som er land. Snart er vi der jeg er spent på å være: I en seilbåt i havet et sted hvor vi ikke kan se land på noen kanter. Det er ikke så skummelt. Det er trygt og godt.

Vakten er over. Jeg legger meg. Plassen min er innerst i forpiggen. Jeg kan låne kapteinens kryp-inn siden det er vakten hans. I forpiggen gynger det mye mer. Men fortsatt er det ganske rolig sjø. Jeg legger meg foran. Jeg kan sove helt til kl. 08. Da har jeg vakt med Nicolay til kl 12. Jeg sover godt, men jeg merker jo at det gynger veldig. At det er hektisk aktivitet over meg. Det har blåst opp. Dette blir spennende!

Fort på med klærne. Peder står til rors når jeg skal ut og opp. Halvveis opp trappa kjenner jeg at: nå er jeg sjøsjuk. Jeg må spy. Jeg spøy ikke da, men i lang tid etterpå. Nicolay kommer, og det samme skjer han. Men han må holde roret, for nå må alle til pers for vi skal ned med toppseilet og bytte klyver. Det vil si alle de andre, jeg spy.

Øyvind, Eskil og Peder drar i tau og haler inn og ut og overalt. Fredrik har kommandoen. Han har en naturlig autoritet. Imponerende. Jeg får det med meg selv om jeg er ganske fjern akkurat nå. Manøveren er over. Gutta kan køye. Men kapteinen skjønner at søvn må være søvn, for vakt teamet Nicolay og meg duger bare ikke. Ikke i det hele tatt. Fra nå og til vi er i land mange mange timer senere, ligger han rett ut. Jeg ligger i vinkel. Etterhvert blir vi bare ting. Ting som ikke er, annet enn når gammelt gulp skal ut.

Det er mye vind og mye sjø. Sjøsprøyten kommer rett imot. Som renselse. Jeg våkner gradvis og blir friskere.

Det er morgen og gutta er oppe. Vi må senke storseilet. Det er så mye vind at det bare presser uten at vi får igjen for det på farten. Nå er jeg med igjen. Med gutta. Det er drit kult! Vi har på sikringer. Vi står i vinkel, vi manøvrerer midt på havet i gammel skute. Vi mestrer det. Jeg er gått fra å være en "ting" i vinkel til å hale i og dra og løfte og alt sånn sammen med de andre. Masse vann imot. Jeg er gjennomvåt føler jeg, men jeg er i elementet fullt og helt. Her er jeg, tenker jeg. Rart. Rått!

Så må jeg på do. Jeg har igrunnen utsatt det veldig lenge. Jeg har vært dårlig og ikke akkurat hatt lyst til å gå ned i den bingen. Men nå må jeg bare gjøre det.

Mens jeg sitter der og holder meg fast, krysser skuta. Fra å sitte på høykantsiden, er plutselig doen nederst. Men ikke bare det... Enorme vannmengder fosser opp, i meg og rundt meg på alle kanter. Dette kan da ikke være som det skal. Jeg vet ikke om jeg kan rekke å kle på meg før båten synker. Men jeg får på meg buksa på et vis i hui og hast. Når jeg kommer ut av doen, er det som å se sånne bilder som fra Titanic filmen. Gulvbordene ved forpiggen er ikke lenger gulv. De bare flyter og skvulper fra side til side. Skuta fyller seg med vann!

Pumpen gikk en stund, men den går ikke lenger. Vi får ikke holdt unna. Eskil pumper som den mann han er. Det kommer masse vann ut, men bare så mye mer inn. Så er det bøttene som heises ned, fylles med vann, tømmes. I ett sett. Eskil og Øyvind står på. Non stop.

Radiosambandet kaller oss. Vi svarer ikke. For opptatt. En av konkurrentene våre, skuta "Flekkerøy" er i nærheten. De kaller oss de også. Nå svarer vi. "Jo, vi har problemer med mye vann...!"

Det går ikke lang tid, så kommer en båt vi aldri har sett i full fart mot oss. To oransje menn i full overlevelsedrakt ombord. De tar fullstendig kommandoen. Et slags mytteri føler vi en liten stund. For vi er i konkurranse og vi har ikke lyst til å gi oss. De titter ned i båten. Walky-talky prat,

Båten har nå vært pumpet for vann i to timer, og ligger fortsatt ganske langt nede da vi nådde slippen.

*Forts.
neste side*

Øyvind og Fredrik setter seil.

alvor, action. Så ut igjen ombord på deres raske båt. I full fart og så tilbake et par minutter senere, fra redningsbåten lenger unna. De har nå med seg et stort aggregat og en pumpe med slanger digre som brannslukking av World Trade Center. Redningstjenesten med kjekke menn ombord, sjøforsvaret i nærheten. Det var bare US marines som manglet!

Eskil tullet med meg om de kjekke danskene. Jeg må jo bli litt vill når sånne tøffe karer kommer ombord sånn. Men jeg var jo helt vill allerede! Jeg var sammen med en fantastisk gjeng gutter og menn. Og selv om det var drit skummelt (syntes jeg), så hadde jeg det så bra med gjengen ombord. Jeg bare digget det, enda jeg nå var veldig kald, og kliss-gjennomvåt.

Nicolay i dukketeater, dvs. sjefssengen ombord.

Det høljregner nå. Vi må bite i det sure eplet og bryte. Ned med alle seilene. Game is over. Vi blir loset i land nå, den siste halvannen timen mot Skagen. Vi liker det ikke, men vi skjønner alvoret. Pumpen går og vannet strømmer ut av skuta. Vi skjønner omfanget og alvoret.

Det var fin tur etter at båten kom opp også. Vi hadde mange fine stunder

*Forts.
neste side*

www.faugstad-elektro.no

Faugstad

ELEKTRO

Alt innen elektro i Larvik og omegn.
Gunstige priser. Kontakt oss for en uforpliktende samtale.

**Bredochsgt. 1
3256 Larvik
Tlf.: 33 16 38 00
Fax: 33 16 38 01**

etterpå. Gode samtaler. Eksistensielle samtaler. Det var fint å være med folk som har levd og erfart så mye. Deilig å komme ut av by-jaget med materielle og fiktive mål i hverdagen. Jeg ble rensset og skylt på dekk over Skagerak.

Så på premiutdelingen. Hvorfor ble vi utropt til vinnere?! Jo, det var en del av seilasens regler at om regattaen tar mer enn 28 timer så avsluttes den. Det var ikke noe man tenkte på, for overfarten tar gjerne 12-16 timer. Men siden det var vindstille så lenge, så brukte vi alle veldig lang tid. Da rapporterer alle hvor de er kl. 12, og resultatet følger utfra posisjonen kl. 12.

Men kl. 12 var vi opptatt med pumping og fikk ikke meldt inn hvor vi var. Så vi visste at selv om det ble slik så hadde vi ikke meldt posisjon. Men andre skuter så oss og bekreftet hvor vi var kl. 12. Vi var først! Dog synkende, men først!

Det var moro at vi vant. Men det var igrunnen ikke så viktig. Vi hadde en utrolig spennende og fin tur. Og jeg er veldig glad jeg fikk være med!

Dugnad er vårens høydepunkt!

“Jeg forundrer meg over at ikke folk kommer springende for å ta i et tak, sier en engasjert Ingun Helsing, dugnadsansvarlig ombord i Frithjof II. Alle vil jo seile, iallefall bruke båten - og vi klapper ikke bare litt hvitmaling på vår gamle dame!”

Ingun begynte som “dugnadsassistent” i 2002 og overtok fordi Anne Thorenfeldt ga seg.”Nå må jeg gi meg pga helsa.”

“ I miljøet rundt Frithjof er det så mange flotte, lekne folk.De som ønsker å bevare/ beholde båten må trå til, noe de gjør, men det er nødvendig at en tar ansvaret og er pådriver. Hva det betyr? Du må være tilstede, fyre i ovnen, koke kaffe og sitte klar med alle malingspanna rundt deg. Når de frivillige sjelene klatrer over ripa, får de arbeidsliste og ei skrape i handa, ler Ingun. Du må ta høyde for at vårregnet kan forkludre hele framdriftsplanen. Men da kan vi trykke oss sammen under dekk, pleie den sosiale biten, lese dugnadsloggen og diskutere lakk, olje og maling. Det hele er jo

*Forts.
neste side*

Ingun har malt med stø hånd i mange år.

et fint samarbeidsprosjekt om “Frithjof vår stolte skøyte”. Og når Frithjof sjøsettes, nymalt og lekker, har jeg stått med klump i halsen og syntes det er trist at dugnaden er over for i år.”

Det er morsomt å se hva de ulike menneskene passer til og så finne jobber til dem. Alle kan gjøre ting bra. Men det er vanskelig å få hanka inn folk - det er ikke særlig festlig å mase på dem heller. Kanskje kan det være smart å holde på den faste mandagsdugnaden året rundt. Da trenger iallefall ingen lure på om det er folk tilstede?

Takk Ingun for all tid og engasjement du har vist som dugnadsansvarlig for losskøyta Frithjof II.

Det er svært betryggende at du fremdeles vil komme med litt eplekake til dugnadskaffen. Men du skal få slippe å bli heist opp i masta flere ganger for å olje!!

ARBEIDET UTFØRES AV:

BYGGMESTER

HELGESEN & PUNNERUD

LARVIK

www.byggmester-hp.no

Mob. 901 82 578 - 991 00 661

GULL & FOTO

HUSET ^A/_S

v/Tor & Kjetil Nilsen
Olavsgt. 5, 3256 Larvik - Tlf. 33 18 53 90

Bilder på timen!

Stedet hvor båtfolk møtes.

Vi driver med service, opplag og deler.
Mange års erfaring innenfor båtbransjen.

Vi holder til på Hegdalsveien 67 i Larvik
Tlf 33 12 22 30 - fax: 33 13 18 01

LarvikBåtservice
www.larvikbåtservice.no

Oppsummering av seilsesongen 2007

Årets sesong i tall ser slik ut sammenlignet med de siste tre år.

	2007	2006	2005	2004
Dag / døgnturer for medlemmer	32	14	35	31
Charterturer	10	12	12	24
Mannskapskurs	4	0	4	4
Åpne turer Svenner / Kjerringvik	2	1	3	3
Kulturskrinet Larvik Kommune	20	20	20	16
Sponsor / andre ubetalte oppdrag	5	0	2	4
Annen utleie (døgn)	0	2	3	

Det har vært relativt liten etterspørsel på charter i 2007. Utenom vår faste kunde Stiftelsen Signo, har det bare vært fire ordinære charterturer. Vi kan nok skylde litt på været.

Vi har gjennomført seilkurs over fire kvelder med tre deltakere.

Vi har hatt én åpen tur til Svenner og én til Kjerringvik. Den siste oppsatte åpne turen til Svenner 16/9 ble ikke gjennomført. Det var 10 grader, frisk bris og lett regn. Dette er nok litt i seineste laget med tur til Svenner, men det KAN likevel klaffe på denne tiden av "sommeren". Helgen før var det strålende sol og nydelig seilevind da vi var i Porsgrunn.

Kulturskrinet for Larvik Kommune klarte vi å gjennomføre selv om Bendik Aarebrot skadet seg på en av de første dagene, og ble gående med krykker resten av sommeren. Andre stilte opp i hans fravær, slik at vi kunne fullføre. Skipper var også i år Bjørn Molvig.

Vi har seilt én tur for sponsor, mens to andre turer for sponsorer har blitt avlyst av kunden. Det har vært to "venneturer" som har innbrakt kollekt / gaver. Vi har vært én tur på fjorden med journalist og fotograf fra Østlandsposten i forbindelse med reportasje.

Et annet spesielt oppdrag har vært at Frithjof var invitert til bryllup i Sandefjord i mai.

Også i år har det vært litt problemer å fylle båten til medlemsturer. Noen planlagte turer har derfor ikke blitt gjennomført. Sammen med seilingsplanen i vårnummeret av medlemsbladet, ble det satt inn en omtale av alle oppsatte turer og arrangementer. Når vi ser at det er planlagte turer som ikke er blitt gjennomført, er det ikke sikkert dette hjalp nevneverdig. Det er vel bare å fortsette å reklamere for medlemsturene, og håpe at båten blir enda mer brukt neste sesong.

Gjennomførte medlemsturer / aktiviteter:

Færderseilasen
Båtkortesje St. Hans aften
Nordisk Seilas
Colin Archer jubileum Tollerodden
Risør Trebåtfestival
Trebåtsamling i Moss
Porsgrunn Sjøfartsmuseum
Kulturminnedagen

Ikke gjennomførte medlemsturer:

Pinsetokt til Fredrikstad
Kystkulturdag Gokstad Kystlag
Landsstevne i Horten, Forbundet Kysten
Svennerseilasen
Tur til Hvasser
VetSeil i Kristiansand
Västkustens Skutträff, Sverige

Jeg vil benytte anledningen til å takke alle som har tatt sin del av jobben med å bemanne Frithjof til charter og ubetalte oppdrag. Det kan i perioder bli mye på de få som er sertifisert til charter, og også andre er flinke til å stille opp på (noen ganger kort) forespørsel. En stor takk til alle fra undertegnede, for at dere stiller opp.

*Erling Augland
seilingsansvarlig*

Medlemstur til Kjerringvik 15. juli

I flott seilvind satte Frithjof 2 kurs mot Kjerringvik med seks voksne og to barn på 5 og 8 år ombord.

Det skvulpet litt og barna krabbet like godt med taukveilene for å legge dem i kassene. Vinden økte slik det var meldt, vi la til kai og spiste mat med sand i på stranda.

Vi satte ikke seil på tilbaketuren. Med stiv kuling, styrke 15, fikk vi både husket og vasket oss. Vann, sol og hvitt skumsprøyt glitret og skapte utallige vakre fotomotiv. Egentlig aldeles perfekt der vi var nesten aleine på fjorden.

Mitt råd må etter denne turen være: ta alltid med badetøy slik at du har et lite tørt plagg å ta på for hjemturen, når "solkulingen" har gjort deg dryppende våt til skinnet. Gode opplevelser skal man ta vare på!

MURERMESTER
JAN EIDE A/S

Mur - Puss - Flisarbeid

Tlf: 950 68 185 / 33 11 45 38
www.faktorx.no/janeide

*Vigdis Mette
Amlie holder
et godt tak i
5-åringen
Eivor
Engeset.*

Stiftelsen Tollerodden

- lokalhistorisk lokomotiv i Larvik

Fredrik Lange-Nielsen i samtale med Per Thorstensen og Hilde Borgir

Tolleroddens venner

Tollerodden i 1998. Holdningen har snudd. Den gangen var man skeptisk til frivillige organisasjoners muligheter til å bære frem et kulturløft som Tolleroddenprosjektet, og jeg måtte gå noen runder med Brit Wold fra kulturetaten på 90-tallet for å komme videre. I sommer var hun tilbake på besøk i byen, og vi fikk skryt for hva vi har fått til i Colin Archers barndomshjem”.

Jeg har Per ”Murærn” på tråden. Han har rett til å skryte. “Brit innrømmet å ha vært litt for skeptisk som kultursekretær. Men slik er ikke kommunefolka lenger”, fortsetter ildsjelen i

Per Thorstensen

**Sommerfelt
Elektriske**

Tlf. 33 18 30 15

SØNDERSRØD

33 11 80 60

dag-arild.bakken@ngbutikk.net

SOLAVSKJERMING

den andre enden av telefonlinja. “Nå har vi både administrasjon og politikere med oss. De har fått tillit til Tolleroddenprosjektet. De har sett at vi greier jobben og stoler på vår kompetanse. De bruker til og med vår restaureringskonsulent, arkitekt Finn Christiansen, som rådgiver i Herregården og Festiviteten.

- Og akkurat den holdningsendringen skal ikke jeg ha æren for. Jeg var leder for Tolleroddenprosjektet i 10 år, men jeg så etter hvert min begrensning. Dette prosjektet var blitt så stort at det krevde en prosjektleder av profesjonelt format”. Han tar en kunstpause så jeg skal få tid til å gjette navnet.

“Men det var meg som fikk tak i henne”, fortsetter Per Thorstensen. “ Det skal jeg ha. Jeg hadde trua på at Hilde kunne skaffe oss den anerkjennelsen og tilliten som måtte til for å dra hele Tolleroddenprosjektet i mål”. Per Thorstensen fremstår som den viktigste drivkraften i Tollerodden prosjektet over et langt tidsrom. Fra den spede starten i 1986 til etableringen av Tolleroddens venner i 1991, etableringen av stiftelsen Tollerodden der han selv var styreleder i 1998 og frem til idag, har han vært en drivkraft i arbeidet for å rehabilitere ”Archerhuset ”og hagen på Tollerodden. Uten den iherdige murærn i spissen hadde nok en eller annen investor glefset til seg prakthuset med Larviks flotteste beliggenhet før hærfører Hilde i det hele tatt kom i posisjon til å drive prosjektet videre.

“Hva var det som fikk deg til å ta tak i Tollerodden, Per?” Per leter litt etter svaret “ Jeg tror det må ha vært det at Gyldenløwe Jazzensemble trengte et sted å være. Samtidig sto det flotte Archerhuset og forfalt uten at noen brukte det bortsett fra husløse og rusmisbrukere. Inne var det et forferdelig syn. Jeg snakket med folk. Frithjofs venner, teaterforeningen og historielagene trengte lokaler. James Ronald var interessert. Noen av oss prøvde å få kommunen som eier bygningen til å bevilge penger til restaurering med tanke på utleie til foreninger. Arkitekt Mehl gjorde noen tegninger. Vi fant til slutt ut at vi måtte etablere en venneforening for å kunne bli en seriøs samarbeidspart for kommunen, som kunne drive frem utviklingen av bygget. Venneforeningen måtte bestå både av enkeltpersoner og lag.

Men det som virkelig satte saken på dagsorden og mobiliserte folk skjedde i forkant. Plutselig dukket det opp en investor som ville kjøpe hele eiendommen og finansiere restaurering ved kommersiell drift. Saken fikk en del medieoppmerksomhet. Tolleroddens fremtid sto på spill. Folk kom seg opp av sofaen og aksjonerte med den følge at formannskapet gikk imot salg og tok et klarere ansvar for Tollerodden prosjektet. Aksjonen engasjerte og trakk folk. Opprettelsen av Tolleroddens venner ble en naturlig videreføring. Deler av huset ble tatt forsiktig i bruk. Det viste seg etter hvert at restaureringen av Archerhuset krevde større løft enn noen hadde forestilt seg. Det trengtes en sterkere ansvars og eierform. Kommunen gikk i 1998 enstemmig med i en stiftelse som skulle sørge restaurering

*Forts.
neste side*

Hilde Borgir har vært prosjektleder og drivkraft siden 2002.

og drift av Tollerodden basert på et spleisekonsept mellom private, offentlige og frivillige aktører” forteller Per.

Tolleroddens Jeanne D’Arc

Like før jeg ringte Per Thorstensen hadde jeg møtt henne i Archerhuset - et røsslig svartkledd kvinnfolk med en mektig hårmanke og et drivende engasjement. Hilde Lindhjem Borgir er Jeanne D’Arc, Gro Harlem Brundtland og Tante Sofie på en gang. Hun jobber med røvere til daglig og fører fanen på fritiden. Hilde er prosjektlokomotivet som har mobilisert Tolleroddens venner, sponsorer, politikere og andre entusiaster mot den store drømmen de deler; - et fullrestaurert Archerhuset Tollerodden - med en prakthage mot havet til glede for byens befolkning.

Hilde vil skape og dele. Hun fremstår som en raus og uselvvisk entreprenør: “Her skal folk føle seg velkomne!” Hun ordlegger seg som et manifest, og jeg skriver så krampa tar meg. “Det er ikke vi i Stiftelsen Tollerodden eller Tolleroddens venner som eier dette. Vi har bare fått lov til å forvalte det. Og vi har vennlighet som en av våre grunnverdier. *Et klokt menneske har*

sagt at vennlighet er det språket som den blinde ser og den døve hører". Hun gir meg tid til å notere gullkornet og fortsetter. "På dagtid er det mange psykisk syke og narkomane som benytter parken uten å være til bry for noen. Vi ønsker alle velkommen. Når alle får et eierforhold til Tollerodden, vil de også ta ansvar trykgheten og trivselen her. Og vi i Tolleroddens venner kan glede oss over mange gjester i parken".

Hilde tror denne inkluderende grunnholdningen har medvirket til at Tolleroddens Venner har mange aktive medlemmer. Av bortimot 300 medlemmer har de mer enn 60 navn på lista over folk som vil delta på dugnad og 40 -50 deltakere på årsfesten. Selv om Tolleroddenprosjektet er avhengig av mye penger og profesjonelle bidragsytere, er det helt nødvendig å ha en velfungerende venneforening i ryggen, mener Hilde. "Vi kan dokumentere at vi har fått utført nesten to fulle årsverk på dugnad i 2006. Dokumentert frivillig innsats regnes som verdiskapning (avtale mellom Riksantikvaren og Miljøvern departementet 2001) til en verdi av kr 200 pr dugnadstime. St. Hans aften f.eks er jo blitt en kjempesuksess. Da vi gjenopptok den gamle tradisjonen i fjor, var det 51 år siden det var blitt arrangert St.Hans feiring på Tollerodden. Omkring førti personer fra venneforeningen deltok i gjennomføringen av arrangementet som trakk til seg over tusen besøkende. Veldig hyggelig at Frithjof og mange av vennene deltok på arrangementet.

Hvordan få folk med på dugnad? Hildes resept er god organisering - rett person på rett plass og godt tilrettelagte oppgaver. Folk må klare oppgavene sine og føle at de gjør noe nyttig. Interesserte blir spurt om hvilke

Archerhuset imot syd.

*Forts.
neste side*

oppgaver de ønsker og når de kan komme. Så prøver man å legge opp arbeidet etter det.

Hilde opplever et nært slektskap mellom Tolleroddens venner og Frithjofs venner. De har Frithjofvenner som James Ronald Archer, Hans Petter Skontorp og Ingjerd Beate Nyhus både blant medlemmene og i styret. Hilde og ektemannen Are er dessuten selv medlemmer av Frithjofs venner. “Jeg vil ikke legge meg opp i hva dere gjør med Frithjof,” sier Hilde, “men jeg synes jo det er synd at vi ser den så lite på fjorden og i bybildet.

Sjøhistorie i Skottebrygga

Nå har vi fått en flott plass til Sjøfartsmuseets siste stolthet, Colin Archer skøyta, “Nanna”, som jeg håper den vil bli gjendøpt. Det var der Stiftelsen Frithjof og vennene i sin tid ville ha Frithjof også, men vi fikk det aldri til. Hilde mener Frithjof ville bidra til å utfylle det historiske miljøet som eksisterer i og rundt Skottebrygga.

Store ting er på gang i Skottebryggaområdet, forstår jeg. Stiftelsen Tollerodden som eiere er blitt invitert av kommunen til å komme med innspill til utviklingen av det nye Larvik Havn når ferja flyttes til revet. De vil utvikle et helt maritimt historisk senter i området togstallene/Skottebrygga til Tollerodden. Skotta bør bli historisk havn med gjestebrygge og serviceanlegg der det gis plass for Colin Archers seilere og andre historiske farøyer. Vyene er klare, ideene deler Stiftelsen Tollerodden med mange. Planene må legges nå mens byplanleggingen utarbeides. Hilde oppfordrer Frithjofs venner til å engasjere seg, gjerne sammen med andre venneforeninger.

Hildes maritime engasjementet er godt rotfestet. Hun og Are er gamle seilere. De kjøpte en 31 fots havseiler Sparkman & Stephens for hele 30 år siden. Oldefaren var skipper Hansen på Vestre Halsen. Besteforeldrene var aktive frivillige bidragsytere i arbeidet ved sjøfartsmuseet da hun var liten, og hun er selv blitt opptatt av sjøhistorie. “Vi må hente frem og retenke vår sjøhistorie”, erklærer Hilde. Hører jeg en samarbeidsutfordring til Frithjofs Venner og sjøfartsmuseet?

Tolleroddensprosjektet

Men litt mer om Tollerodden prosjektet. Jeg har avlagt www.tollerodden.no et besøk i forkant. Husets mellom- og sidebygg, oppført i 1870 er ferdig med flott restaurantkjøkken og stort møte/selskapslokale i Marys Stue. På loftet finner vi et lite møterom og kontor for blant andre Frithjofs venner. Nå er de langt inne i prosjektets hoveddel som dreier seg om å gjenskape det historiske huset fra 1668. Stadig har det dukket opp nye og uventede funn av betydelig historisk verdi blant annet fra barokktiden. En tar sikte på å restaurere husets rom til ulike tidsepoker slik at en vandring gjennom huset kan oppleves som en reise i stilhistorie. Det vil også bli lagt til rette

for inntektsbringende virksomhet slik at bygget skal bli selvfinansierende når det er ferdig. I annen etasje planlegges kontor- og kurslokaler med tanke på utleie. I salongene skal holdes selskaper med oppvaring fra Tolleroddens venner, kanskje sammen med en profesjonell driver.

Men pengene da? Dette koster vel mer enn kommunen har lyst til å betale? undrer jeg. Og det er det klart at det gjør. Hele prosjektet er kostnadsberegnet til 25 millioner kroner. “Da jeg gikk inn som prosjektleder og styreleder i stiftelsen Tollerodden”, forteller Hilde, “mottok stiftelsen et årlig bidrag fra kommunen på kr 700 000 pr år frem til 2004. Jeg så klart at det var bare en begynnelse. Hvis vi tenkte stort og jobbet ryddig og godt, mente jeg at vi lettere vil få den støtten som trengtes fra private bidragsytere. For hver krone kommunen har bidratt med har de hentet inn tre kroner fra private personer, selskaper og nasjonale fond samt egeninnsats fra vennene. Ved inngangen til år 2007 var 70 % av restaureringen finansiert og nesten like meget fullført. Pengene er kommet fra legater, stiftelser og private og offentlige utlyste midler til kulturelle formål. Arbeidet med å spore opp og søke om midler er en høyt prioritert oppgave. Det er nedsatt en egen finansieringsgruppe til å ta seg av dette. Enda mangler 7-8 millioner som ikke vil komme av seg selv. Det er bare å gå på med krom hals”, forteller Borgir. “Vi har til enhver tid 4-5 søknader ute. Disse jobber vi med etter at de er sendt. Vi kontakter nøkkelpersoner i organisasjonene eller fondene som vi søker midler fra. Vi inviterer dem på omvisning og informerer dem personlig om prosjektet. Det gjør vi forresten med selvskapsgjester også”.

Karriere og Røtter

Jeg har drukket kaffe, tatt pause og funnet fram ark og papir igjen. Stiften i trykkblyanten er brukt opp. Jeg er over på kulepenn. Jeg vil bli utslitt lenge før Hilde Borgir tar rev i seila. Allerede som 27 åring tok hun over ledelsen av Norsk Faglærerlag som tallet 14 000 medlemmer og 16 ansatte. Etterhvert må det ha blitt for tamt, for hun klatret videre til hun fikk ansvaret for Lærerforbundet med 120 ansatte. Da Norge ble for smått, lot hun seg velge inn i den internasjonale organisasjonen Education International med til tider fire dagers arbeidsuke i Brussel. Hildes arbeids og livserfaring har lært henne mye om samarbeid og diplomati. Det pløyer hun inn i Tolleroddenprosjektet. Hun er mett på utfordringer av nasjonalt og internasjonalt format. Hun er blitt 54 år og har flyttet hjem til røttene i Larvik. Hun har ikke barn, så da kan det visst passe henne å ta seg av flere hundre tolleroddenvenner og et stort gammelt hus i stedet. Sikkert fint å ha litt å pusle med ved siden av viderutvikling av Larviks fengselstilbud og eget konsulentfirma.

Våre tilmålte to timer fra kl 16 til 18 er rent ut. Jeanne d’Arc skal på møte. Jeg skal hjem og slappe av.

Da Norge fikk sin første deksbåt

Peder Norden Søllings bidrag til norsk kystkultur

Dag-Ivar Rognerød

Forfatteren ombord i Frithjof i 2006.

Når startet egentlig den utviklingen som ga norsk kystkultur så gode deksbåter, ved siden av de tradisjonsbundne, klinkerbygde åpne båter? Disse smekre småsøsken av langskipene holdt våre forfedre i hevd, og Gokstadskipets lettboat vitner om de tidlige aner. Men første trinn for båter med fast dekk har en forhistorie for seg. Startpunktet kan eksakt dateres, det var da kapteinløytnanten Rothe i sin kahytt om bord i orlogsskipet "Den flyvende fisk" krafset med fjærpenen på et pergament: Christiansand, den 16.juli 1799. Til Admiralitetet. Commandeur Sølling har kommet her i aften fra Bergen med sin indkjøpte lodskutter "Lille Amalie" ... den nye lodsbåd er ikke større enn en sedvanlig åpen norsk lodsbåd, men har et fast dekk, og pumpe som kan betjenes av rormannen..."

Larvik Damreberbane strakte seg fra Torstrand Torg til Mesterjelleret og ga opphavet til Reip
Samme høst ble losbåten testet ut og funnet best egnet av danske sjøoffise-

rer. Første generasjon av dekksbåter oppsto ved innpoding, nå kalt teknologiimport, og markerte et brudd i båttradisjoner. Den norskfødte dansken Peder Norden Sølling hentet sin utvalgte prototype fra England. Andre tilløp til nye dekksbåter fantes på østkysten av Amerikas forente stater, som trengte sjødyktige dekksbåter til tolloppsyn og smuglervakt. Båttypen ble skapt sist på 1700-tallet, og av de som var tidlig ute, var losene ved Scilly Isles ved Kanalen. Med sine nybygde pilot boats fra verftet St. Marys, satte de ut i alle slags vær for å betjene handelsskip bestemt for London. Var det disse båter Sølling ble kjent med under besøk i England rundt 1797? Det finnes flere forslag, som *Peters boats ved Themsens munning*, og eksperimentelle tilløp fra oppfinnere. Nøyaktig hvor forbildet kom fra, er vanskelig å si. Mer interessant er likevel å finne tidlige aner på slektstavla til lengstlevende, Frithjof II!

Flere gode artikler i kyst- og båtblader har de siste år påvist Søllings innsats som propagandist for losbåter. Som et medfølende individ, var han motivert av de mange losenker som satt igjen med store barneflokker etter utallige forlis i tradisjonsbåter, de "aabne liigkiste" som han kalte dem. Men å kalle Sølling bare for "losbåtreformator", er en falsk avgrensing. Han ble igangsetter av en evolusjon i norsk kystkultur, som startet da han etablerte verft, og ble konstruktør av dekksbåter, to generasjoner før Colin Archer. Og på samme sted. Det var jo motstand mot alt nytt hos fattige kystfolk, men seiler- og byggeferdigheter manglet de ikke. Deres motstand ble overdrevet. Da losene ved Svenner fikk en nybygd losbåt i gave av kommandant Fabricius ved Fredriksværn Verft, erklærte de i et (bevart) brev etter få måneder, at de nå ikke ville ha noe annet! Danskene brukte den første uviljen som påskudd til å hente nyproduserte båter, og "norske lodsbaade" (Flådeliste, 1807) seilte snart i sund og belter som vakt- og oppmålingsbåter. Skjønt sjøkart kunne vi ha fortjent, for kysten var da ukartlagt, og uten sjømerker. I sør fikk båtene status, og sjøoffiserene forærte en losbåt, vel norskbygd, til Tsaren!

Sølling kom til Larvik første gang for å ivareta et improvisert sjøforsvar under tilløpet til krig mot England i 1801. Han var utdannet sjøoffiser, men hadde mest seilt i Ostindiafarten, før han bosatte seg i eget hus med hage ved "Haugerne". Det står gullbokstaver på en mur ved Grand Hotell ennå.

Fra starten samarbeidet han med kommandant Fabricius ved Fredriksværn Verft. Notat- og kopibøker etter håndverksmestre, nå i Riksarkivet, viser at verftet valgte ut tømmer til Søllings verft, som kanskje lå på Tollerodden, der den bevarte beddinga fra Colin Archers tid ligger. Sølling bygde ferdige skrog, som ble tauet til Fredriksværn og lagt på Kanalen. Verftets folk tok seg av tiltakling, innredning og utrustning. Virksomheten ble finansiert av kongen, ved kronprins Fredrik, som ga Sølling ordre om å bygge minst ett fartøy årlig. Enkelte ble armert med små kanoner, og alle var innredet med kahytt og jernovn. De var klinkerbygde i eik, med nagler av einer. Samarbeidet varte til 1814, og produksjonen fikk samme omfang som Colin Archers innsats 60 år etter, med over

Forts.
neste side

30 byggenumre. I Grimstad og andre steder ble det også bygd mange losbåter. I 1820 skal det ha vært om lag 200 av dem.

I Fredriksværn hersket det stillstand og forfall etter at det siste fartøyet ble bygd i 1775, en mannsalder før. Erfarne håndverkere var falt fra. Samarbeidet med Sjølling forberedte en oppstigning, som ble utløst ved krigsutbruddet. Sjøllings evner til å påvirke var avgjørende, og han gikk til topps i systemet. Der var det aldri lett å vinne fram med norske saker. Alle krav om egen bank og fri presse møtte veggen i København. Ellers var skipskonstruktører mangelvare. Sjøllings håndverkere i Larvik ble opplært og kvalifisert som mestere i samarbeid med Holmen verft i København. I Intelligenssedler (Christiania) skrev Sjølling i februar 1808 at 25 "kantrefrie losbåter" var produsert i Larvik og ellers; 12 var fordelt til losdistrikter, 11 sendt til Danmark, mens 2 ble brukt som postbåter på Danmark under sjøkrig og blokade. Larvik var forresten landets hovedpost-sentral mens dette pågikk, i hele sju år.

Skjebneåret 1807

Høsten for 200 år siden var skjebnetung, København ble bombardert, og orlogsflåten erobret. Interesserte kan reise til København og se en spesialutstilling i Orlogsmuseum i Christianshavn, ved gateløpet Oven vandet ved kanalen. Nærmeste nabo har en minneplakett for Søllings sosiale innsats etter hjemkomsten i 1814. På veggen ved institusjonen Bombebøssen, som han grunnla for å gi hjelp til nødstedte sjøfolk, henger den store steinkula. En uthult en, med plass til krutt, som britene brukte til bombardementet. Men ikke alle detonerte, og denne brukte Sølling til innsamling. Danmark var som Napoleons siste allierte, helt bankerott, men Norge fikk sin frihet og Grunnloven 17.mai.

Under krigen ble mange av losenes båter satt inn i privat kaperfart, og var også egnet til det. De var i størst antall, og rekorden i antall priser (innbrakte engelske skip) hadde "Veiviseren" av Loshavn ved Lista. Norske månedsløytnanter, som var vant til å seile som skipperer på verdens hav, fikk under denne sære krigen mot vår viktigste handelspartner, nøye seg med å styre roret ombord i rokanonbåter i smult farvann. Mer fart ble det med nye dekksbåter, som høsten 1813 da fire av dem opererte mot svenske kanonskonnerter ved Hvaler og Koster. Av det mest legendariske man hører om, var nevnte postfart over Nord-sjøen. Engelske kryssere og svenske kapere oppbragte flere av dem, for hurtigseilere var båtene ikke. Under store strabaser og heroisk sjømannskap ville de sno seg unna forfølgerne i en "leike gjemsel"-krig, helst i tåka. Værforholdene var ofte ikke til å kjingse av. En natt forliste losbåt nr 25 med skipper Wauvart ved Jomfruland, men han fikk sjøl berget sitt mannskap. Mang en gang måtte postsekker droppes over bord med blylodd, for her gjaldt det motsatte av postens motto, til fienden skulle posten aldri fram. Mye av dette finnes nedfelt i arkiver, fordi noen nidkjære byråkrater i København støtt ville straffeforfølge skipperer for "forsømmelser". Som å laste inn for mye tungt korn på hjemtur, for det sinket jo overfarten.

Etter krigen ventet sivile oppgaver i fiske, kystfrakt, og losing. Med sin gode "sjøværbarhet" var dekksbåtene fortrinnelige som fiskebåter på åpent hav, en funksjon Sølling hadde tiltenkt dem fra starten (se illustrasjon). Fartøyet krevde lite mannskap og greide seg med en mann ved roret, som også betjente pumpa, og en til tok seilene. Med rummelig buk var de egnet til frakt, som av jernkanoner under krigen, mens Grimstadtypen gikk inn i transport på Jylland lenge etter. Den norske evolusjonen for dekksbåter spredte seg langs kysten, med flere nye distinkte båttyper. Det skal berettes i en artikkel i et nytt nummer av medlemsbladet Frithjof. Ett av eksemplene skal vi nevne alt her. Den førte rett over grensa i sør:

Å seile med Frithjof II, som jeg har gjort til trebåtfestivalen i Risør i 2006, er inspirerende når man kjenner til forhistorien. Som fagforfatter har jeg i etpar år arbeidet for et turismeprosjekt, kalt "Kongeveien", mellom 16 kommuner i Østfold og Bohuslän. Langs klippekysten i det gamle Viken, der "norrskarna" oppsøker svenskehandel og hyttetomt i vår tid, fant dekksbåtene kystveiene sørover. På Koster så man at Hvalerfiskere seilte i en ny dekket båttype, og båtbyggerne omskapte den snart til sin

Nouveau bateau de Pilote, ca. 1814. Original håndkolorert tegning, Marinemuseet i Horten. Kommandør Peder Norden Sølling, var den første som innførte dekksbåter i landet. En påskrift på tegningen med fransk tekst tyder på at den var beregnet på den nyvalgte svenske kronprins, siden kong Karl Johan av Bernadotte. Danske Sølling forlot et Norge i union med Sverige, etter sine mange år i Larvik. Han leverte denne tegning til en ny forbedret losbåt, etter mange års erfaring med dekksbåter i postfart på Danmark under sjøkrigen fra 1807. I danske flåtelister ble de kalt "Norske Lodsbåde", og sjøoffiserene i København fant dem så statusgivende at de forærte et eksemplar til Tsaren av Russland i 1805. Som ung løytnant seilte den seinere admiral og sjef ved Fredriksværn Verft, Jochum N Müller, med losbåten Allart over Østersjøen til Petersburg, og fikk som motgave en dolk med tsarens initialer.

Det var forresten samme året losflagget på Søllings tegning ble vedtatt ved kongelig forordning.

Foto: Bjørn Melleby, Stavern.

lokale variant (om Hvalerbåten fortelles neste gang). Dette bekreftes i autoritativ sjøfartshistorie. Havfiskerne i en så fattig utkant, skaffet seg en tryggere fiskebåt, og hvor skulle den ellers komme fra, når ingen investerte noe her? Snålt er da i grunn også, at det i 1830 kom en lov fra Stockholm – tross at Sverige aldri hadde fiskeridepartement - som mest gavnet fiskerne i länet. Den forbød fiske på åpent hav uten i båter med fast dekk! Men se den loven fikk Norge greie seg uten, og ikke kostnadsfritt målt i forlis. 92 år gamle Karl Willy fra Vikarvets museum i Lysekil – livsverket hans - fortalte om loven og kjente til Kosterbåtens opphav. Museet har mange ekte gjenstander fra fiskeri og sjøfart, og to flagg i kors, med sildesalat i falmet flaggsilke. Et sorghjørne for unionsoppløsninga i 1905, ja tenk det.

Men med tanke på slektskapets ofte uransaklige krumspring, kunne jo Frithjof II kjenne sin besøkestid og sette kursen, om ikke til Lysekil, så kanskje til årlige veteranbåttreff ved Bassholmen? Det ligger ytterst på Bokenäset, og er bare en tur over fjordfolden, vikingenes Europavei. Der yrer det sommerstid. Vikværinger, som eldre folk ennå kaller seg – Viken var hele folden - har båttradisjoner felles med sitt gamle hjemland, ta bare en titt i båtrommet ved Bohusläns museum i Uddevalla. Det var i dette øyriket, som på Orust og Tjörn, at kongene har bygd sine langskip, Mariasuden og Ormen lange, skal vi tro Sagaene. Årlige Bassholmendager er ellers et møtested for trebåtentusiaster i dag. Dekksbåtens utspring er stor sett glemt her, men Frithjof ville blitt lagt merke til. Bassholmen båtvernsenter har verftsfasiliteter med valuta-lave reparasjonskostnader, for den saks skyld.

Krohn Johansens forlag

**Illustrert Norsk
Skipsliste A/S**

Postboks 43 - 3251 Larvik
Tlf. 33 18 11 04 - Fax 33 18 36 76

www.ship-info.com

Bruk din lokalelektriker

HAFSA
ELEKTRO • AS

LARVIK Tlf: 33 13 38 88

Tannlege
HENNING MYHRE AS

MNTF
Kongegt. 31, 3256 Larvik
Tlf. 33 18 23 30

Fersk fisk -
delikatesser

Georg Marius Larsen
FISK • DELIKATESSE

Torstrand, tlf.: 33 18 17 44

Pindslevn. 1B - Boks 1063, 3203 Sandefjord
Tlf. 33 47 17 00

**Bruk
våre
annonsører**

- De støtter oss!

«VI KAN VEIEN OVER HAVET»

- Skipsmegling
- Spedisjon
- Fortolling
- Utleie av kontorer og lager

Ths. Arbo Høeg & Co A/S
Postboks 1 Tlf. 33 13 94 00
3251 Larvik Fax. 33 18 94 01

Styret i Frithjofs Venner

Leder:

Linda Nilsen Augland,
33 11 08 46/92053 061
E.post: lindanil.augland@tele2.no

Nestleder:

Frode Walderhaug
33 12 72 82/90 60 19 81
E-post: frode.walderhaug@c2i.net

Kasserer:

Grethe Teigen,
33 18 68 05/98 23 17 86
E-post: grethe.teigen@larvik.kommune.no

Sekretær:

Turid Nyhus,
33 11 31 38/977 72 171
E-post: turidnyhus@hotmail.com

Styremedlemmer:

Bjørn Molvig
Fredrik Lange-Nielsen

Vara medlemmer:

Hans Petter Skontorp
Jon Arve Sagbakken
Anne Thorenfeldt

Valgkomité:

Ingunn Helsing
Bjørn hellner
Jorunn Floberg

Styret i Stiftelsen Losskøyta Frithjof II

Leder Bjørn Terje Løwer
Larvik sjøfartsmuseum
Kasserer Per Kristian Eidskjeld
Larvik Sjøfartsmuseum
Marit Ønvik
Brunlanes historielag
Egil Jahre
Vestfold fylkemuseum
Ingjerd Beate Nyhus Larsen, Frithjofs Venner
Grethe Teigen, Frithjofs Venner

Vårpuss/ dugnad:

Ingun Helsing,
33 19 86 51/90 55 17 36
E-post: in-hels@online.no

Seilingsansvarlig:

Erling Augland
33 11 08 46/90 79 27 20
E-post: erling.augland@c2i.net

Driftssjef:

Bjørn Terje Løwer
33 19 85 74/91 86 40 30
E-post: btlower@hotmail.com

Medlemsbladet:

Fredrik Lange-Nielsen
33 12 57 05/90 56 79 56
E-post: fredrik.lange-nielsen@sbf.stat.no
Brit Lehne
Vigdis mette Amlie
33 13 00 16/98 04 41 05

Norconsult

Rådgivende ingeniører

Losskøyta Frithjof II eies av en stiftelse som står ansvarlig for drift, vedlikehold og restaurering. Skøyta's venneforening - Frithjofs Venner - har som oppgave å støtte opp om Stiftelsens arbeid og å skape et levende miljø rundt båten.

Bli med du også! Støtt opp om bevaringen av Frithjof II. Bli medlem i "Frithjofs Venner". Det koster lite, men er til stor hjelp for oss, og du får selv mye igjen for medlemskapet. Det forplikter ikke til dugnad eller annen form for innsats, men har du lyst til å arbeide aktivt med bevaring av Frithjof II, er du hjertelig velkommen.

Aktiv eller ikke, så vil du få tilsendt vårt medlemsblad "Frithjof II". Bladet speiler aktivitetene i foreningen og inneholder ellers artikler med historisk tilsnitt knyttet til Frithjof og kystkulturen. Her får du også tilbud om gratis medlemsturer med Frithjof II, og invitasjoner til fester og forskjellige arrangementer. Medlemskapet gir deg bedre muligheter til å bli kjent med skøyta's historie. Samtidig er du med på å sikre at Frithjof blir bevart for framtiden, og får seile i sitt opprinnelige farvann.

---

*Velkommen blant Frithjofs Venner:
Ja, jeg/vi ønsker medlemskap*

Navn: ..... *Sendes til:*
Adresse: ..... Frithjofs Venner
Poststed: ..... Postboks 134
Sentrum
Telefon: ..... 3251 Larvik

- Enkelt medlemskap (kr 160,- pr. år)
- Familiemedlemskap (kr 275,- pr. år)
- Aktiv
- Passiv

Hvis du vil slippe å klippe i bladet, kan du kopiere eller skrive av talongen.

Bli en «FRITHJOF VENNER»!